

Hyvinvointioppiminen ja lapsen oikeuksien opettaminen opetussuunnitelmassa

Liite X

Hyvinvointioppiminen Limingan perusopetuksessa

Hyvinvointia opitaan samoin kuin muitakin koulussa opetettavia aineita. Hyvinvointioppiminen alkaa syntymästä, jatkuu yli koko elämänsä. Hyvinvointioppimisella tarkoitetaan hyvinvoinnin eri ulottuvuuksiin liittyvää ajatus- ja toimintamallien omaksumista, kasvua, oppimista ja sosialisatiota. Aktiivisilla ennakkoilla toimilla pyritään lisäämään lasten ja nuorten hyvinvointia. Pedagogisessa hyvinvoinnissa oppiminen ja hyvinvointi voidaan hahmottaa yksilön kasvu- ja kehitysprosessin eri ulottuvuuksina. Riittävä hyvinvointi on tavoitteen suuntaisen oppimisen edellytys ja toisaalta oppiminen mahdollistaa sellaisen toiminnan muutoksen, joka edesauttaa hyvinvointia. Pedagoginen hyvinvointi tarkoittaa positiivisia tunnekokemuksia, jotka tukevat oppimisen prosesseja ja edistävät yksilön kokonaisvaltaista kehitystä.

Hyvinvointioppimisen tukena on hyvinvointipolku, joka sisältää fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin liittyviä asioita. Hyvinvointipolkuun on koottu jokaiselle vuosiluokalle näihin aiheisiin liittyen ajankohtaisia aiheita ja materiaaleja, joita voidaan hyödyntää opetuksessa ja lasten arjessa. Materiaaleja päivitetään ja täydennetään tarpeen mukaan.

Lapsen oikeuksien oppiminen Limingan perusopetuksessa

Limingan perusopetuksessa sitoudutaan lapsen oikeuksien sisällyttämiseen opetussuunnitelmaan. Opetuksen selkeyttämiseksi on rakennettu lapsenoikeuspolku, johon on koottu jokaiselle vuosiluokalle sopivia lapsen oikeuksiin liittyviä aiheita. Näin lapsen oikeuksien opetus tapahtuu lapsen kehitystason mukaisesti. Lapsenoikeuspolussa lapsen oikeuksien teemat esitellään nivelletynä opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Lapsenoikeuspolun tarkoituksena on lasten ja nuorten tietoisuuden parantaminen omista oikeuksistaan.

Opetussuunnitelmaan sisältyy jo luonnostaan lapsen oikeuksien käsittelyä eri oppiaineita läpileikkaavina teemoina. Lapsen oikeuksien teemoja voidaan nivoa myös osaksi monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Lapsenoikeuspolun rinnalle kootaan lapsen oikeuksien materiaalipankki, jonka sisältöä voidaan hyödyntää lapsen oikeuksien opetuksessa. Sekä lapsenoikeuspolku että lapsen oikeuksien materiaalipankki mahdollistavat lapsen oikeuksien teemojen käsittelyä eri tavoin.

Lapsen oikeuksia käsitellään pitkin lukuvuotta. Alle on koottu ajankohtia ja teemapäiviä, joihin lapsen oikeuksien opettaminen sopii erityisen hyvin. Koulut sitoutuvat käsittelemään lapsenoikeuspolussa esiteltyjä lapsen oikeuksia vähintään tummennettujen päivien ympärillä.

- Ryhmäytymispäivät
- **8.9. Kansainvälinen lukutaitopäivä** (materiaalit lapsenoikeuspolusta)
- 11.10. Tyttöjen päivä
- 24.10. YK:n päivä
- **20.11. Lasten oikeuksien päivä** (vuosittain vaihtuva teema ja materiaalit)
- 10.12. Ihmisoikeuksien päivä
- 24.1. Kansainvälinen koulutuksen päivä
- 30.1. Limingan sovittelijan päivä
- 2.2. Hyvän tekemisen päivä ja/ tai Toinen toista -päivä
- **21.3. Rasismin vastainen päivä** (materiaalit lapsenoikeuspolusta)
- 7.4. Maailman terveyspäivä
- Unicef-kävely

HYVINVOINTIPOLUN JA LAPSENOIKEUSPOLUN TAVOITTEET JA SISÄLLÖT VUOSILUOKILLE 1–9.

VUOSILUOKKIEN 1–2 TAVOITTEET	
Hyvinvointipolku	Lapsenoikeuspolku
• Oppilas oppii omaan ja yhteiseen hyvinvointiin, turvallisuuteen ja arjen sujumiseen liittyviä perusasioita. • Oppilaita ohjataan yhdessä toimimiseen, omatoimisuuteen ja vastuunottoon omista koulutehtävistä. • Oppilas harjoittelee omien tunteiden tunnistamista ja ilmaisemista ja kehittää tunnetaitojaan esimerkiksi leikkien ja draaman avulla. • Oppilas ymmärtää, ettei koulussa sallita minkäänlaista kiusaamista eikä syrjivää käyttäytymistä.	• Oppilas oppii ja harjoittelee vuorovaikutustaitoja. • Oppilas harjoittelee tunne- ja kaveritaitoja osana ryhmää. • Oppilaiden osallisuuden tunnetta vahvistetaan. • Oppilas harjoittelee monilukutaidon kehittämistä. • Oppilaita ohjataan oman arvopohjan muodostamisessa.

1. lk. Aihepiirit	Hyvinvointipolku	Lapsenoikeuspolku
Elokuu - syyskuu		Kansainvälinen lukutaitopäivä
Ryhmäytyminen ja koulun säännöt		Lapsen oikeus leikkiin ja vapaa-aikaan
Kuulun ryhmään Tutustun toisiin Koulun arki ja säännöt Miten toimin ryhmässä? Opin koulupäivän rytmin		Leikin merkitys opetuksessa Leikkipedagogiikka Ryhmäytyminen
Lokakuu - marraskuu		
Kivassa koulussa ei kiusata		
KiVa-oppitunnit KiVa-sopimus: kiusaamisen tunnistaminen ja ehkäiseminen Kaveritaidot – miten saa kavereita? Empatia, toisesta välittäminen		
Joulukuu - tammikuu		
Minä ja tunteet		
Tunnistan ja nimeän tunteita Ilmaisen tunteita Harjoittelen sietämään pettymyksiä Itsetuntemus: Kuka minä olen? Mitä osaan? Mistä pidän? Perustunteet – miltä minusta tuntuu?		
Helmikuu - maaliskuu		Rasismin vastainen viikko
Ryhmässä toimiminen ja kaveritaidot		Lapsen oikeus omaan nimeen ja identiteettiin
Työrauha Toisten kanssa toimiminen Ystävällisyys ja avuliaisuus		Oman itsen tunnistaminen Oman perheen tunnistaminen Oman kulttuurin tunnistaminen
Huhtikuu - toukokuu		
Omien vahvuuksien tunnistaminen ja itsensä tunteminen		
Opettelen tunnistamaan ja nimeämään omia vahvuuksiani		

2. lk. Aihepiirit	Hyvinvointipolku	Lapsenoikeuspolku
Elokuu - syyskuu		Kansainvälinen lukutaitopäivä
Ryhmäytyminen ja koulun säännöt		Lapsen oikeus tulla kuulluksi
Kuulun ryhmään Tutustun toisiin ja toisten perheisiin Vaikutan itse turvalliseen oppimisympäristöön		Osallistuminen luokan arkeen Mielipiteen ilmaisu
Lokakuu - marraskuu		
Kivassa koulussa ei kiusata		
Uni, lepo ja ravinto Oma keho Turvallinen median käyttö Rauhoittumiskeinot Ruutuaika ja muu someaika		
Joulukuu - tammikuu		
Minä ja tunteet		
Tunnistan ja nimeän tunteita Havainnoin toisten tunteita ja harjoittelen reagoimaan niihin		
Helmikuu - maaliskuu		Rasismin vastainen viikko
Ryhmässä toimiminen ja kaveritaidot		Lapsen oikeus turvaan ja suojeluun
Opettelen liittymään leikkeihin sopivalla tavalla Harjoittelen ehkäisemään ja ratkaisemaan ristiriitatilanteita		Turvallisuuden tunne Kiusaamisen ehkäisy Perustarpeiden ymmärtäminen
Huhtikuu - toukokuu		
Omien vahvuuksien tunnistaminen ja itsensä tunteminen		
Omat vahvuudet, itsensä kehuminen ja itsensä kehittäminen Hyvän huomaaminen Myönteinen muistelu, unelmat ja haaveet Itsearviointia: - Olenko oppinut uutta? - Onko hyvinvoinnissani tapahtunut muutoksia?		

VUOSILUOKKIEN 3–6 TAVOITTEET**Hyvinvointipolku**

- Oppilas oppii ajanhallintaa, hyvää käytöstä sekä muita omaan ja yhteiseen hyvinvointiin ja turvallisuuteen vaikuttavia toimintatapoja.
- Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella yhteistyötä, ristiriitojen käsittelyä ja ratkaisujen etsimistä sekä päätöksentekoa omassa luokkayhteisössä, eri opiskelutilanteissa ja koko kouluyhteisössäkin.
- Oppilas oppii ottamaan vastuuta oppimisympäristön siisteydestä, viihtyisyydestä ja ilmapiiristä sekä osallistumaan kouluyhteisön yhteisten sääntöjen laadintaan ja toimintatapojen kehittämiseen.
- Oppilas oppii ymmärtämään sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä ja harjoittelee päätöksentekoa.
- Oppilaita ohjataan toimimaan oman roolinsa ja TVT-välineen luonteen mukaisesti sekä ottamaan vastuuta viestinnästään.
- Oppilas saa valmiuksia tunnistaa, ilmaista ja säädellä tunteitaan. Tunnistetaan omaa oppimista tukevia asioita.
- Oppilas oppii edistämään hyvinvointia ja turvallisuutta toiminnassaan ja lähiympäristössään ja toimimaan turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen.

Lapsenoikeuspolku

- Oppilas harjoittelee monilukutaidon kehittämistä.
- Oppilas oppii ymmärtämään ja harjoittamaan kestäviä elämäntapoja.
- Oppilasta ohjataan kulttuurisen osaamisen vahvistamisessa
- Oppilaiden osallisuutta vahvistetaan ja heille kerrotaan vaikuttamisen eri keinoista.
- Oppilaiden yhteiskunnallista osaamista sekä kuuluvuuden tunnetta vahvistetaan.
- Oppilas harjoittelee omaan ja muiden hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä taitoja.
- Oppilas oppii ymmärtämään eettisyyden merkityksen.
- Oppilas oppii tasa-arvon merkityksestä ja edistämisestä.

3. lk. Aihepiirit	Hyvinvointipolku	Lapsenoikeuspolku
Some ja digiturvataidot		
Mitä on media, some ja sen järkevä käyttö Omien laitteiden turvallinen käyttö Sopiva turvallinen ja iänmukainen median kieli ja käyttö Sopiva ruutuaika Ikätasolle sopivat pelit ja ohjelmat		
Oppimaan oppiminen		Lapsen oikeus koulutukseen ja oppimiseen (<i>Kansainvälinen lukutaitopäivä</i>)
Vahvistan minäkuvaani ja itseäni oppijana Tunnistan ja käytän omia vahvuuksiani Löydän kehittymisen kohteita		Ymmärrys koulunkäynnin merkityksestä Yhdenvertaisuus koulutuksessa
Arjen taidot ja itsestä huolehtiminen		
Koulupäivän rytmi: kouluajan ja vapaa-ajan ero Osaan liikkua turvallisesti koulualueella ja liikenteessä Uni, lepo, ravinto, terveys, liikunta		
Ystävyyys, kaveruus ja yhdessäolo		
Kaveritaidot – miten saan kavereita? Tunnistan, ilmaisen ja nimeän tunteita itsessä ja toisessa Ryhmässä toimiminen ja toisten huomioiminen: kuuntelen ja hyväksyn		
Minä ja tunteet		Lapsen oikeus mielipiteeseen ja sen ilmaisuun (<i>Rasismin vastainen viikko</i>)
Osaan tunnistaa, ilmaista ja nimetä tunteita itsessä ja muissa Tiedän jo keinoja omien tunteiden säätelyyn ja hallintaan		Keskustelutaidot Vaikuttaminen koulun arjessa
Turvataidot		
Ketkä kuuluvat turvaverkkooni Turvallinen ja vastuullinen toimiminen omassa ympäristössä		

4. lk. Aihepiirit	Hyvinvointipolku	Lapsenoikeuspolku
Some ja digiturvataidot		Lapsen oikeus yksityisyyteen ja henkilökohtaiseen tilaan (<i>Kansainvälinen lukutaitopäivä</i>)
Mitä on media, some ja sen järkevä käyttö Omien laitteiden turvallinen käyttö ja sopiva ruutu-aika Sopiva, turvallinen ja iänmukainen median kieli ja käyttö Ikätasolle sopivat pelit ja ohjelmat		Omien rajojen tunnistaminen Netti- ja mediakasvatus
Oppimaan oppiminen		
Vahvistan minäkuvaani ja itseäni oppijana Tunnistan ja käytän omia vahvuuksiani, löydän kehittymisen kohteita		
Arjen taidot ja itsestä huolehtiminen		
Koulupäivän rytmi: kouluajan ja vapaa-ajan ero Osaan liikkua turvallisesti koulualueella ja liikenteessä Uni, lepo, ravinto, terveys, liikunta		
Ystävyys, kaveruus ja yhdessäolo		
Kaveritaidot – miten saan kavereita? Tunnistan, ilmaisen ja nimeän tunteita itsessä ja toisessa Ryhmässä toimiminen ja toisten huomioiminen: kuuntelen, hyväksyn		
Minä ja tunteet		
Osaan tunnistaa, ilmaista ja nimetä tunteita itsessä ja muissa Tiedän jo keinoja omien tunteiden säätelyyn ja hallintaan		
Turvataidot		
Ketkä kuuluvat turvaverkkooni Turvallinen ja vastuullinen toimiminen omassa ympäristössä		
KiVa		Lapsen oikeus tasa-arvoon ja syrjimättömyyteen (<i>Rasismmin vastainen viikko</i>)
Tunnistan kiusaamisen, myös sen piilossa olevat muodot Kiusaamisen seuraukset ja vastavoimat Kunnioitus kuuluu kaikille, ryhmä ja kiusaaminen Mitä teen, jos joudun kiusatuksi? KiVa Koulu – tehdään se yhdessä! Mitä meille kuuluu?		Oman ja muiden taustan kunnioittaminen

Kasvan ja kehityn

Lapsi ymmärtää kasvua ja kehitystä.
Lapsi ymmärtää yksilöiden väliset erot.
Lapsi ymmärtää koululaisen roolin.
Lapsi ymmärtää itsesäätelyn merkityksen.
Lapsi kasvaa hyvään itsetuntemukseen ja itseluottamukseen.
Lapsi sisäistää elämänkaaren jaksot.

Minä ja ravinto

Lapsi harjoittelee terveellisiä
ja hyviä ruokailutapoja.
Lapsi tietää päivän oikean
ruokarytmin.
Lapsi tutustuu rohkeasti uusiin makuihin.
Lapsi tiedostaa, että ruokailu on myös sosiaalinen yhdessäolon
muoto sekä kotona että koulussa.
Lapsi tietää, miksi kouluruokailu on tärkeä.

Minä ja liikkumisen riemu

Lapsi kokee iloa yhdessä liikkumisesta.
Lapsi saa kokemuksia monipuolisesta liikkumisesta.
Lapsi oppii arvostamaan arkiliikuntaa.

Minä ja terveys

Lapsi osaa huolehtia omasta puhtaudesta.
Lapsi osaa arvioida omaa hyvinvointia.
Lapsi kertoo turvallisen ja terveellisen arjen tekijöitä

Uni ja lepo

Lapsi ymmärtää unen ja levon merkityksen ja unen
puutteen vaikutukset hyvinvoinnille ja oppimiselle.
Lapsi osaa käyttää hyödyksi erilaisia
rentoutumiskeinoja koulutyössä ja
arjessa. Lapsi ymmärtää, että voi itse
vaikuttaa hyvään oloon ja mieleen.

5. lk. Aihepiirit	Hyvinvointipolku	Lapsenoikeuspolku
Some ja digiturvataidot		Lapsen oikeus suojeluun väkivallalta ja hyväksikäytöltä (<i>Kansainvälinen lukutaitopäivä</i>)
Median järkevä käyttö Mediakriittisyys Sopiva ruutuaika		Turvataidot Seksuaalikasvatus Netti- ja mediaturvallisuus
Oppimaan oppiminen		
Vahvuudet ja kehittämiskohteet oppijana		
Arjen taidot ja itsestä huolehtiminen		
Omasta hygieniasta huolehtiminen Rentoutuminen		
Ystävyys, kaveruus ja yhdessäolo		Lapsen oikeus omaan kulttuuriin, uskontoon ja kieleen (<i>Rasismin vastainen viikko</i>)
Toisen näkökulman huomioiminen ja oman mielipiteen perustelu Myönteinen palaute ja kritiikki Empatia Kuuntelun ja läsnäolon taidot Kaveritaidot: - miten saan ystäviä - miten ylläpidän ystävyssuhteita yksinäisyys		Kulttuuri-identiteetti Vähemmistöjen oikeudet
Minä ja tunteet		
Tuleva murrosikä ja sen aiheuttamat muutokset Omien vahvuuksien tunnistaminen Itsetuntemuksen vahvistaminen Tunteiden säätely ja tunteiden sanoittaminen Negatiivisten tunteiden käsittely		
Turvataidot		
Oikeus koskemattomuuteen ja toisen kehon kunnioittaminen Sosiaalisten tukiverkostojen tunnistaminen		

6. lk. Aihepiirit	Hyvinvointipolku	Lapsenoikeuspolku
Some ja digiturvataidot		
Internetin ja somen turvallinen käyttö		
Oppimaan oppiminen		Lapsen oikeus osallistua päätöksentekoon (<i>Kansainvälinen lukutaitopäivä</i>)
Oppimistyylit – millainen oppija minä olen?		Oppilaskunta Vaikuttaminen koulussa ja yhteiskunnassa
Arjen taidot ja itsestä huolehtiminen		
Terveelliset elämäntavat: ravinto, lepo ja uni, liikunta Yleisimpien fyysisten oireiden lääkkeetön hoitaminen Arki- ja hyötyliikunta Päihde- ja vaikutusaineiden riskit ja vaikutukset terveyteen		
Ystävyys, kaveruus ja yhdessäolo		Lapsen oikeus omaan kulttuuriin, uskontoon ja kieleen (<i>Rasismen vastainen viikko</i>)
Luokan yhteishenki Sosiaalisten rajojen tunnistaminen ja niiden kunnioittaminen		Kulttuuri-identiteetti Vähemmistöjen oikeudet
Minä ja tunteet		
Omien arvojen tunnistaminen ja itselle tärkeät asiat elämässä Rohkeus olla oma itsensä Itsemyötätunto, itsensä arvostaminen		

VUOSILUOKKIEN 7–9 TAVOITTEET**Hyvinvointipolku**

- Oppilaita tuetaan yhteisöllisyyteen, joka ei hyväksy minkäänlaista kiusaamista, seksuaalista häirintää, rasismia eikä muuta syrjintää.
- Erityistä huomiota kiinnitetään unen ja levon, tasapainoisen päivärhythmin, liikkumisen ja monipuolisen ravinnon sekä päihitteettömyyden merkitykseen ja hyvien tapojen tärkeyteen elämässä.
- Sosiaalisia taitoja harjoitellaan ja tuetaan tunnetaitojen kehittymistä.
- Käsitellään yhdessä ristiriitaisten tunteiden ja ajatusten kohtaamista ja hallintaa.
- Oppilaat saavat valmiuksia suojata yksityisyyttään ja henkilökohtaisia rajojaan.
- Oppilaat oppivat ennakoimaan ja välttämään vaaratilanteita ja toimimaan onnettomuustilanteissa tarkoituksenmukaisesti.
- Oppilaita opastetaan vahvistamaan edellytyksiään oman talouden suunnitteluun ja taloudesta huolehtimiseen.
- Oppilaita ohjataan turvalliseen ja eettisesti kestäväseen tieto- ja viestintäteknologian käyttöön.

Lapsenoikeuspolku

- Oppilas oppii ymmärtämään ja harjoittamaan kestävästä kehitystä.
- Oppilas oppii ymmärtämään ihmisoikeuksia ja tukemaan niiden toteutumista omalla toiminnallaan.
- Oppilas saa valmiuksia monikulttuurisuuden kohtaamiseen ja ymmärtämiseen kaikkia kunnioittavalla tavalla.
- Oppilaita tuetaan yhteiskunnan asioihin vaikuttamisessa ja osallistumisessa.

7. lk. Aihepiirit	Hyvinvointipolku	Lapsenoikeuspolku
Meidän ryhmä		
Ryhmäytyspäivä Muu ryhmäytys lv:n, tukioppilaiden ja aineenopettajien johdolla KiVa-koulu: Teema 1, Startti Me-fiiliksen luonti – Me pidämme huolta meidän luokastamme!		
Minä oppijana ja yksilönä		Lapsen oikeus tietoon ja ilmaisunvapauteen (<i>Kansainvälinen lukutaitopäivä</i>)
KiVa koulu: Teema 2, Minä ja muut Itsetunto (TE) Itsemyötätunto Tunnetaidot (TE) Luontevahvuudet (OPO) Opiskelutekniikat ja itselle sopivat keinot oppia (OPO, kaikki oppiaineet) Tunnelmat (aarrekartta, KU, OPO) Arkitytmi ja ruutuajan kohtuullinen käyttö (OPO, TE)		Mediakasvatus Lähdekritiikki Demokratia
Turvataidot		
Fiksusti netissä: nettikiusaaminen, asiallinen kommentointi (SUK) Sosiaalinen media ja digiturvataidot (SUK, TE, lv) KiVa koulu: Teema 3, Kiusaamisen monet kasvot		
Vuosiluokan erityispiirteitä		Lapsen oikeus oikeudenmukaiseen kohteluun ja lain suojaan (<i>Rasismin vastainen viikko</i>)
KiVa-ohjelma: - Kiusaamisen monet kasvot ja tunnistaminen - Me-hengen vahvistaminen - Teema 3, Kiusaamisen monet kasvot - Teema 4, Kiusaamisen seuraukset ja vastavoimat		Ihmisoikeudet Oikeusjärjestelmä Kansalaiskasvatus

8. lk. Aihepiirit	Hyvinvointipolku	Lapsenoikeuspolku
Meidän ryhmä		
Luokkahenki (lv, OPO) Toisen tilan kunnioittaminen Luokkakaverin arvostaminen ja huomioiminen Empatian tärkeys ja käsitteleminen (OPO) Kuuntelemisen taito ja aito läsnäolo (TE) Sosiaalisten suhteiden ABC (TE) Ryhmässä olemisen taidot (OPO, TE, kaikki aineet)		
Minä oppijana ja yksilönä		Lapsen oikeus tietoon ja ilmaisunvapauteen (<i>Kansainvälinen lukutaitopäivä</i>)
Mielen hyvinvointi (TE, OPO) Esiintymisjännitys (SUK, kaikki oppiaineet) Arkirytmä (OPO, TE) Rauhoittuminen ja rentoutuminen (OPO, LI)		Mediakasvatus Lähdekritiikki Demokratia
Turvataidot		
Digiturvataidot Tunnetaidot ja seurustelu (TE) Ihmisoikeudet ja seksuaalioikeudet (TE) Seksuaalisuus Seksuaalinen häirintä (OPO, kuraattori) Turvallisesti liikenteessä; mopo aika		
Vuosiluokan erityispiirteitä		Lapsen oikeus suojeluun pakolaisuutta, hyväksikäyttöä ja työvoiman hyväksikäyttöä vastaan (<i>Rasismin vastainen viikko</i>)
Liikunnan vaikutus hyvinvointiin (LI, TE) Riittävän liikunnan vaikutus hyvinvointiin Uni ja oppiminen Rentoutuminen, rauhoittuminen ja pysähtyminen (OPO, LI) Itsensä kuuntelu Mahdolliset asiantuntijavierailut eri oppiaineissa		Kansainväliset ihmisoikeudet Globaalikasvatus

9. lk. Aihepiirit	Hyvinvointipolku	Lapsenoikeuspolku
Meidän ryhmä		
Luokkahenki (lv) Sanaton ja sanallinen viestintä Positiivisen palautteen antaminen ja vastaanottaminen		
Minä oppijana ja yksilönä		Lapsen oikeus vaikuttaa omaan elämäänsä (<i>Kansainvälinen lukutaitopäivä</i>)
Minä riitän ja pärjään! (TE, OPO) Itsetunto (TE) Itsensä hyväksyminen (TE) Stressi (TE) Unelmat ja luottamus elämään (OPO) Arkirytmä (TE, OPO)		Itsemääräämisoikeus Kehittyvä autonomia
Turvataidot		Lapsen oikeus suojeluun pakolaisuutta, hyväksikäyttöä ja työvoiman hyväksikäyttöä vastaan (<i>Rasismin vastainen viikko</i>)
Digiturvataidot Turvallinen netinkäyttö (SUK) Asiallinen/asiaton kommentointi (SUK) Seksuaalinen häirintä (TE, kuraattori) Ihmisoikeudet ja seksuaalioikeudet (TE) Taloudellinen turvallisuus		Kansainväliset ihmisoikeudet Globaalikasvatus
Vuosiluokan erityispiirteitä		
Jatko-opintoihin valmistautuminen ja yhteishakuun liittyvät aiheet: - itsenäisyyden harjoittelu - vastuun ottaminen - tulevaisuuden suunnittelu (mahdolliset asiantuntijavierailut eri oppiaineissa) - tukeminen valintojen teossa		